

Vuursteen onder glas. Steentijdvondsten in de glastuinbouwzone Stokstorm (Deinze, Kruishoutem, B)

Karl CORDEMANS, Philippe CROMBÉ & Joris SERGANT

Samenvatting

Vooronderzoek in een 33 ha groot projectgebied te Stokstorm (Deinze) bracht een smalle zandrug aan het licht waarop bewoningssporen uit de prehistorie zijn aangetroffen. Vooral opmerkelijk is de vondst van twee grote haardkuilen, een type structuur dat doorgaans op mesolithische vindplaatsen aangetroffen wordt.

Trefwoorden: prehistorie, mesolithicum, haardkuilen

Abstract

Trial trenching and manual drillings in a 33 ha large project area situated at Stokstorm (Deinze) revealed a small sand ridge on which traces of prehistoric activities were recorded. Interesting was the discovery of two large hearth-pits, a type of feature which is generally found on Mesolithic camp-sites.

Keywords: Prehistory, Mesolithic, hearth-pits

1. Inleiding

In Stokstorm, gesitueerd op de grens tussen Deinze en Kruishoutem (O.-VI.), werd in het voorjaar van 2010 een gebied van 33 ha onderworpen aan vooronderzoek. Dit gebeurde in het kader van een bestemming voor duurzame glasbouw door de Vlaamse Landmaatschappij (VLM). Na het uitvoeren van een proefsleuvenonderzoek aangevuld met kijkvensters werd in een zone met een goed bewaarde podzol een booronderzoek verricht.

2. Gebiedsbeschrijving

Stokstorm is gelegen in het interfluvium tussen de Leie en de Boven-Schelde. De bodem binnen het projectgebied bestaat vnl. uit fluvio-periglaciaal zand en lemig zand. Het gebied heeft een hoogte van 10 à 12 m T.A.W.

Volgens de bodemkaart van België (Sys, 1965) vinden we in het onderzoeksgebied een aantal zeer gevarieerde bodems terug. Het grootste deel is vrij nat (.d.) en heeft geen of weinig profielontwikkeling (..p en ..c). Een kleine zone in het noordwesten bestaat uit een verbrokkelde podzol. Tijdens het archeologisch onderzoek kon heel wat aanvullende

Fig. 1 – Situering van het projectgebied op de topografische kaart (Bron: Topografische kaart 1/50.000, raster, NGI, © Nationaal Geografisch Instituut).

pedologische informatie verzameld worden: in het oosten bevindt zich een vrij grote zone waar geen profielontwikkeling is, maar waar moerasmergel voorkomt in de ondergrond. Deze bevindt zich soms net onder de ploeglaag, maar in andere gevallen zit dit pakket op een diepte van wel 1,2 m. Dit duidt er op dat er zich hier ooit een vrij grote open waterpartij bevond (ca. 100 m diameter). Vermoedelijk dateert dit meertje uit het Laat-glaciaal (naar analogie met gelijkaardige, eerder onderzochte moerasmergels zoals o.m. in Sint-Gillis-Waas (Cordemans, 1998) en de Moervaart (Bats et al. 2009; 2010)). In het zuidoosten werd dan weer een sterk afgeknotte zandrug aangetroffen met op beide flanken een min of meer goed bewaarde podzol (cf. infra).

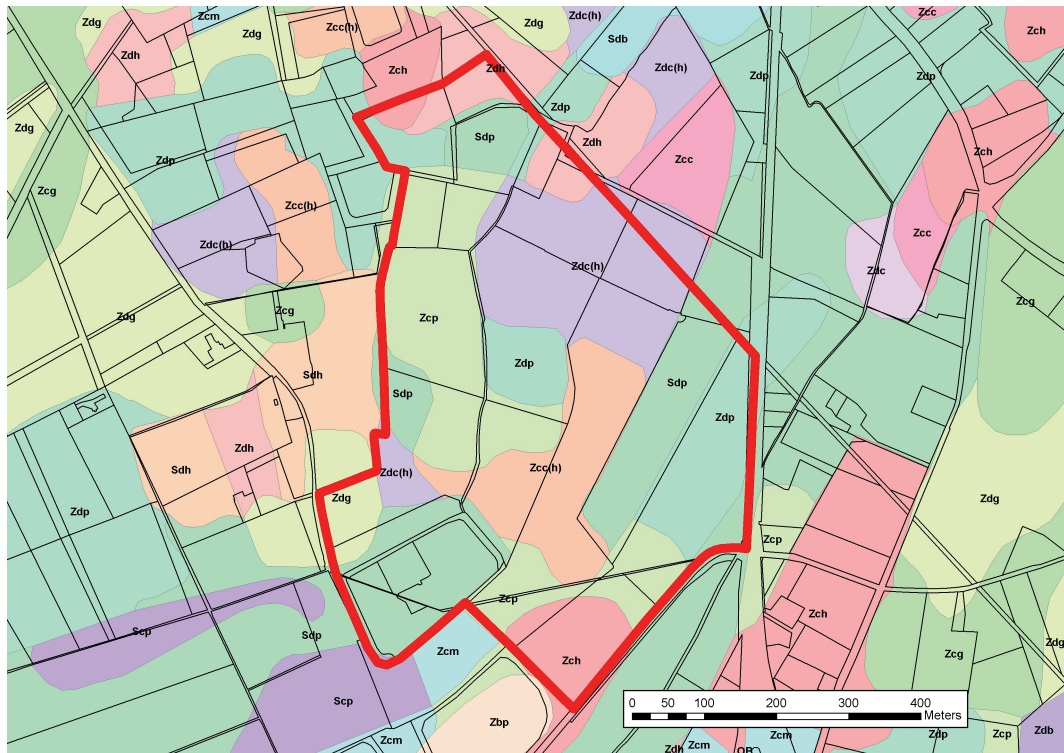

Fig. 2 – Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart (Bron: Digitale versie van de Bodemkaart van Vlaanderen, IWT, uitgave 2001 [OC GIS-Vlaanderen]).

3. Het veldonderzoek

Het gebied werd onderzocht door middel van 163 lange, parallelle proefsleuven. De proefsleuven werden grosso modo per perceel in een andere oriëntatie aangelegd. Verspreid over het hele terrein werden aanvullend 6 grote en 10 kleine kijkvensters aangelegd. In totaal werd zo ca. 40.000 m² of ca. 12,5 % van het projectgebied archeologisch onderzocht. In dit artikel wordt gefocust op het meest zuidelijke perceel, gelegen langs de Karreweg (Fig. 3, zone 7; Fig. 4).

Het meest zuidelijke perceel gelegen langs de Karreweg werd onderzocht d.m.v. 13 proefsleuven die een grote variabiliteit in bodenvorming en bewaring tonen. Aan het zuidoostelijke uiteinde van de sleuven is een matig ontwikkelde podzol aanwezig, terwijl enkele tientallen m ten noordwesten hiervan de ploeglaag zich meteen op de C-horizon bevindt. Het gaat hier duidelijk om een smalle, langgerekte zandrug (parallel met de Karreweg) die sterk afgeknot is. Verder naar het noordwesten is er een natte podzol te zien die afgedekt is door een dikke, homogeen bruine horizon (B of Ap₂). Waarschijnlijk is dit het resultaat van landbouwkundige activiteit, waarbij de top van de zandrug werd afgegra-

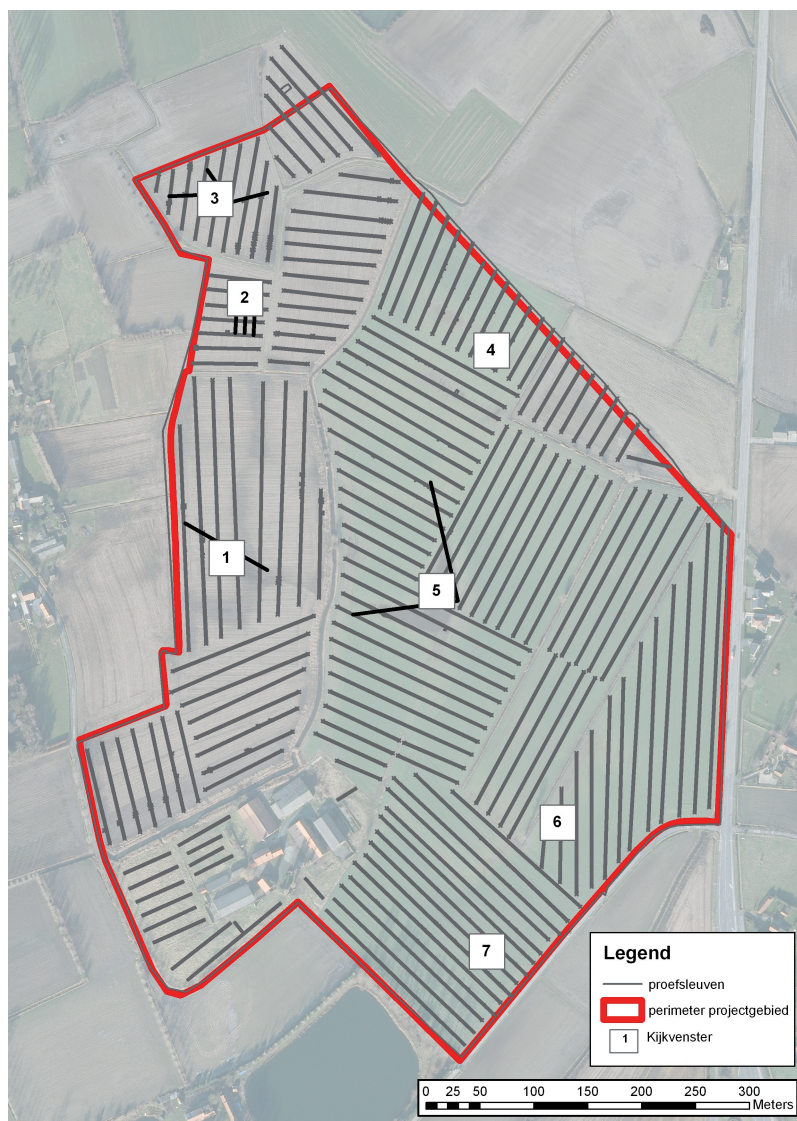

Fig. 3 – Overzichtsplan van alle sleuven en kijkvensters.

ven en gebruikt werd om de noordwestelijke helft van het perceel ‘op te vullen’.

In de sleuven waren verschillende sporen te zien. Doorgaans gaat het om post-middeleeuwse sporen of zandwinningsstructuren. In sleuf 136 en 147 werden twee bijzondere sporen aangetroffen. Het gaat om 2 cirkelvormige sporen met een donkere buitenkant en een uitgeloopte centrale zone die sterk gelijken op hardkuilen zoals aangetroffen op de mesolithische sites van Verrebroek en Doel-Deurganckdok (Crombé et al., 2005). Het spoor in sleuf 147 werd gecoupeerd om uitsluitsel te hebben over de aard. Uit het profiel blijkt duidelijk dat het hier inderdaad om een hardkuil gaat. De zuidoostelijke en noordwestelijke kwadranten werden uitgegraven en in bulk bemonsterd. Hierdoor kon een volledig profiel van de kuil bepaald worden. De hardkuil heeft een maximale diameter van 140 cm groot en is maximaal 40 cm diep bewaard. De houtskoollens was homogeen van aard en had een dikte van ca. 20 cm. Er werd op het blote oog geen materiaal aangetroffen. De bulkstalen werden nat uitgezeefd op 1 mm, maar het residu moet nog in detail geanalyseerd worden.

Gezien de vondst van de hardkuilen en de aanwezigheid van een afgeknotte zandrug werd er extra aandacht besteed aan de mogelijke aanwezigheid van silex artefacten. Aan de oppervlakte en in de ploeglaag werden diverse vuurstenen artefacten, waaronder een duimnagelschrabbertje en een trapezium met schuine basis verzameld.

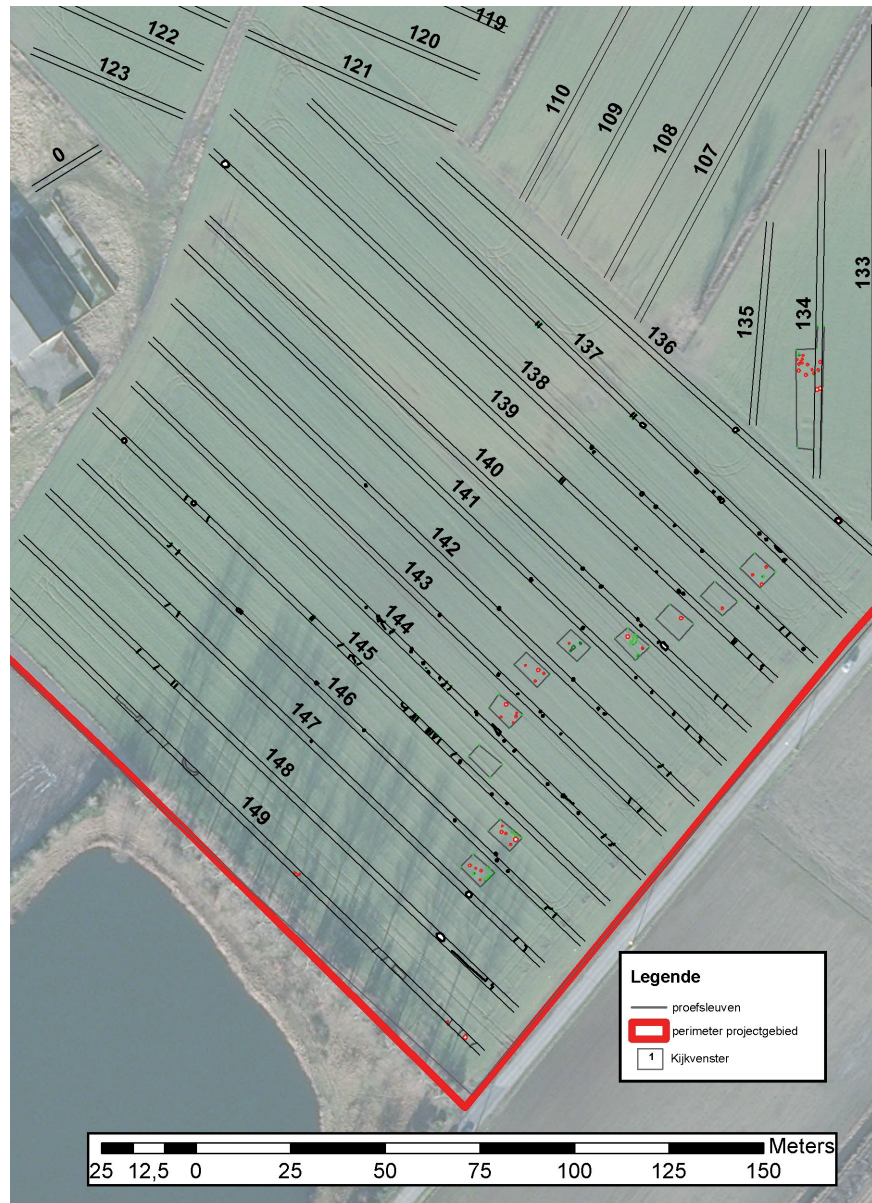

Fig. 4 – Overzichtsplan van proefsleuven 136-149.

Hierop werd beslist om tussen de proefsleuven bij-komende kijkvensters aan te leggen met het oog op de detectie van bijkomende haardkuilen of andere structuren. In totaal werden 10 kijkvenster aangelegd met een gemiddelde grootte van 40 m². Deze leverden geen enkele bijkomende haardkuil op. Wel werden nog verschillende andere sporen aangetroffen die allemaal sterk gelijken op de reeds eerder aangetroffen, subrecente sporen.

Aansluitend bij het onderzoek van de proefsleuven en kijkvensters werd overgegaan op een archeologische boorcampagne, eerst op de zuidoostelijke duinflank, later op de noordwestelijke. In totaal werden 234 (121 + 113) handboringen geplaatst m.b.v. Een 15 cm edelmanboor in een 5 x 5 m grid. Alle opgeboorde bodemstalen werden nat uitgezeefd op een maaswijdte van 1 mm. Het zeefresidu werd vervolgens onderzocht en alle (mogelijk) antropogene archaeologica werden geselecteerd.

Dit onderzoek leverde (minimum) 10 positieve boringen op. In totaal werden 11 (zekere) artefacten opgeboord waaronder één matig verbrand afslagfragment, één proximaal fragment (van een microkling), één matig verbrand onbepaald afhakingsfragment en 8 chips. Het totaalbeeld van alle uitgevoerde boringen en de analyse van de resultaten is weergegeven in figuur 9.

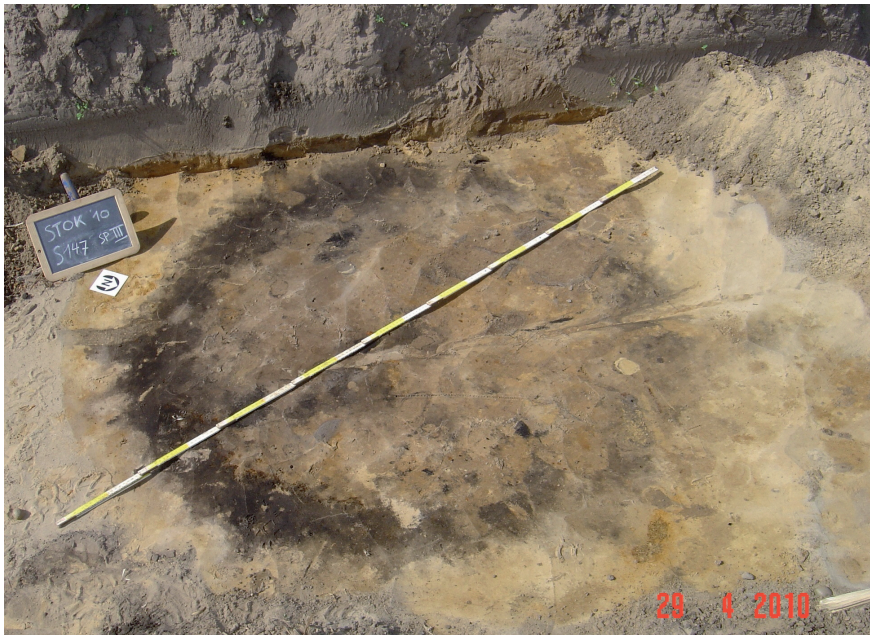

Fig. 5 – Haardkuil in sleuf 147.

Fig. 6 – Profiel van de haardkuil in sleuf 147.

4. Conclusie

In eerste instantie waren de archeologische verwachtingen voor dit gebied zeer laag. Er werd voornamelijk rekening gehouden met de aanwezigheid van middeleeuwse sporen die verband houden met de eerste ontginning van het gebied. De aanwezigheid van het verlandde meertje en de afgeknotte zandrug verraste. In combinatie met de gevonden vuurstenen artefacten en de haardkuilen werpt dit een nieuw licht op de bewoning van deze regio in de steentijd, waar voorheen geen concrete bewijzen van prehistorische activiteit gekend waren. De lage densiteit aan vondsten doet vermoeden dat de aangeboorde vindplaats eerder beperkt is zowel qua oppervlakte als qua vondsten. Enkel verder onderzoek d.m.v. een opgraving kan ons meer duidelijkheid verschaffen over de aard en datering van deze vindplaats.

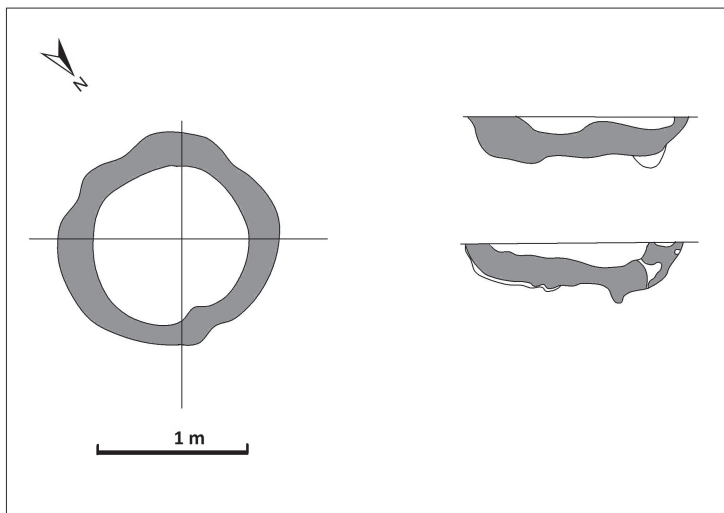

Fig. 7 – Grondplan en profiel van de haardkuil (spoor 1, sleuf 147).

Fig. 8 – Overzichtsplan van de kijkvensters tussen sleuven 137 en 147.

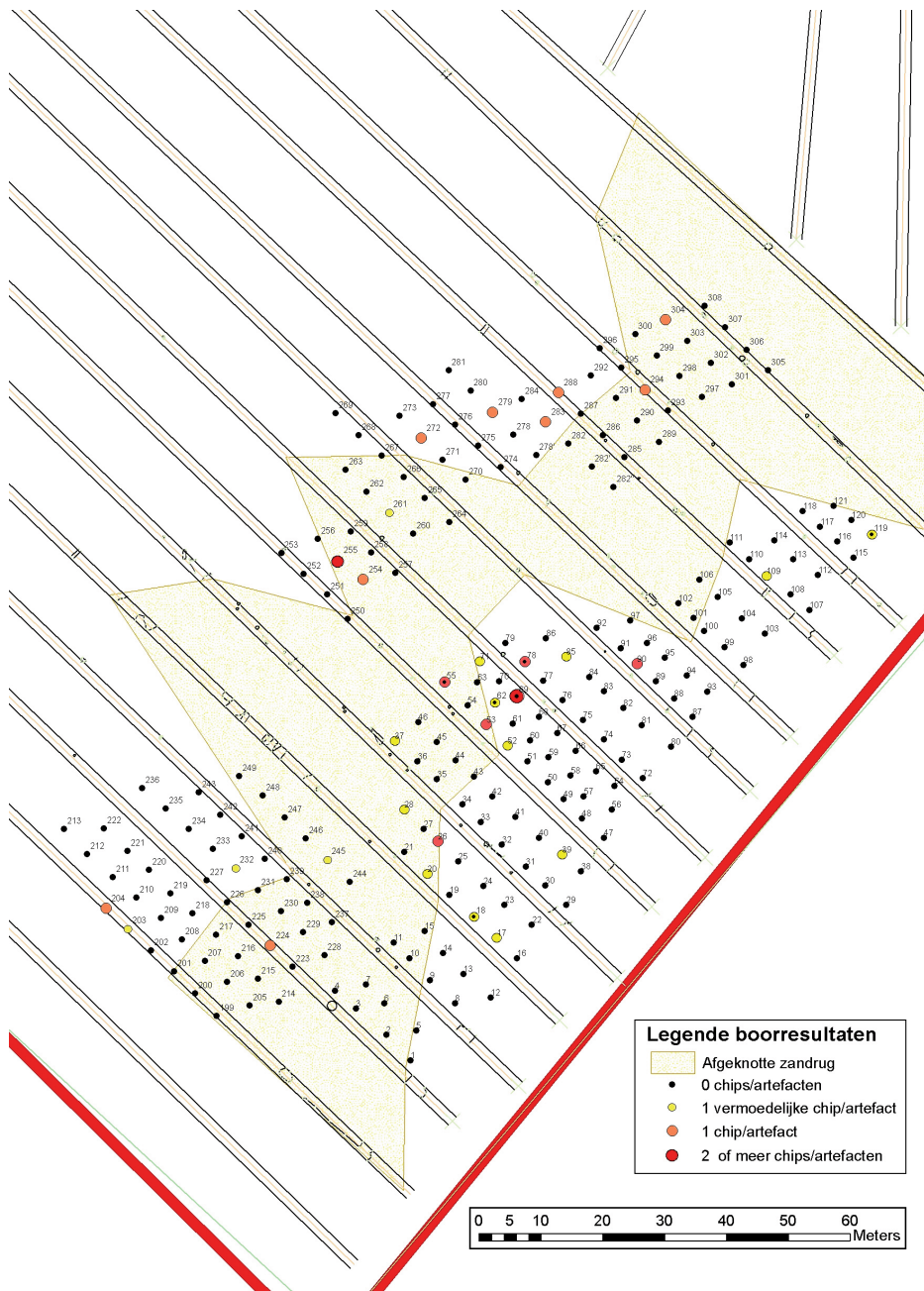

Fig. 9 – Overzichtsplan van alle uitgevoerde boringen met aanduiding van het resultaat.

Bibliografie

BATS M. , DE REU J., Ph. DE SMEDT, ANTROP M. , BOURGEOIS J., COURT-PICON M., DE MAEYER Ph., FINKE P., VAN MEIRVENNE M., VERNIERS J., WERBROUCK I., ZWERTVAEGHER A. & CROMBÉ Ph., 2009. Geoarchaeological research of the large palaeolake of the Moervaart (municipalities of Wachtebeke and Moerbeke-Waas, East Flanders, Belgium): from Late Glacial to Early Holocene, *Notae Praehistoricae*, 29: 105-112.

BATS M., DE SMEDT Ph., WERBROUCK I., ZWERTVAEGHER A., COURT-PICON M., DE REU J., SERBRUYNS L., DEMIDDELE H., ANTROP M., BOURGEOIS J., DE MAEYER Ph., FINKE P., VAN MEIRVENNE M., VERNIERS J. & CROMBÉ Ph., 2010. Continued geoarchaeological research at the Moervaart palaeolake area (East Flanders, Belgium): preliminary results, *Notae Praehistoricae*, 30: 55-61.

CORDEMANS, K., 1998. Milieu- en reliëfsevolutie op de archeologische site van St.-Gillis-Waas aan de hand van een bodemlandschapsstudie. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Universiteit Gent.

CROMBÉ Ph. , PERDAEN Y. & SERGANT J., CROMBÉ Ph. (ed.), 2005. The last hunter-gatherer-fishermen in Sandy Flanders (NW Belgium); the Verrebroek and Doel excavation projects, Part 1: palaeo-environment, chronology and features, *Archaeological Reports Ghent University* 3: 141-179.

SYS C., 1969. Bodemkaart België, verklarende tekst bij het kaartblad Deinze 69E, Centrum voor bodemkartering, Gent.

Karl CORDEMANS
Vlaamse Landmaatschappij
Provinciale Afdeling Oost-Vlaanderen
Dienst Projectrealisatie
Ganzendries, 149
BE - 9000 Gent
karl.cordemans@vlm.be

Philippe CROMBÉ
Joris SERGANT
Universiteit Gent
Vakgroep Archeologie
Sint-Pietersnieuwstraat, 35
BE - 9000 Gent
philippe.crombe@ugent.be
joris.sergant@ugent.be